

ASPECTE ALE VIEȚII RELIGIOASE DIN COMĂNEȘTI (PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA)

Elena-Mihaela Prisacariu

O componentă importantă a vieții unei comunități este reprezentată de componenta spiritual – religioasă. Studiul documentelor din arhive ne permite realizarea unui tablou complex al rolului bisericilor ortodoxe, prin slujitori și enoriași, în diferite perioade ale istoriei Comăneștiului.

Pentru perioada de după primul război mondial (1914-1918), documentele existente prezintă situația clădirilor bisericilor, a enoriașilor și a preoților în timpul conflictului, cât și în perioada de refacere, specifică oricărei perioade postbelice.

Astfel, pentru una dintre cele mai importante parohii ortodoxe din Comănești, Sfântul Spiridon, reprezentată în documente de preotul paroh Gheorghe Hanganu, cele mai multe informații sunt prezente în corespondența dintre Protoieria Bacău, Ministerul Cultelor, autoritățile locale și parohie.

În martie 1920, Protoieria Bacău solicită preotului paroh să comunice „imediat numele personalului bisericesc de la acea parohie, care exercită pe lângă serviciul bisericesc și vreo întreprindere particulară, de orice natură, fie direct, fie sub alt nume sau e în serviciul altor instituții ori participă în vreun fel la directa administrare a vreunei societăți financiare comerciale”¹.

O altă solicitare venită din partea Protoieriei avea în vedere alcătuirea unei monografii a Parohiei Comănești, în condițiile în care unele construcții religioase suferiseră distrugerii majore în timpul războiului. În răspunsul său, preotul paroh precizează următoarele: „clădirea bisericii nu a suferit mari stricăciuni; mare parte din pereți sunt afumați din cauza lumânărilor false; împrejuririle au fost puțin stricate, s-au făcut reparații prin spezele enoriașilor, (...), s-au strâns toate osemintele neîngropate ale eroilor căzuți în război și s-au îngropat”².

Din aceeași prezentare aflăm câteva aspecte demografice: „în Comănești există 450 de enoriași ortodocși, în zonele Lunca de Jos și Podina, Podei – 350 de enoriași, iar în Lăloaia și Șupan erau 1050, respectiv 700 de enoriași”³.

Pe lângă aceste informații sunt prezente și elemente despre clădirile bisericilor din parohie: „bisericele din satele Comănești și Șupan sunt într-o stare bună, cea dintâi construită din zid, iar cea de-a doua din lemn, ambele acoperite cu tablă”⁴.

Documentele din perioada de după 1918 conțin și informații despre situația comunității în timpul conflictului, acestea permițându-ne să identificăm principalele probleme cu care s-au confruntat locuitorii Comăneștiului în timpul războiului. Astfel, în același raport trimis Protoieriei Bacău, preotul Gheorghe Hanganu prezintă situația familiei sale în timpul războiului: „în anii 1916 și 1917 am avut și comuna Agăș, evacuat (fiind) din Comănești, o parte din comuna Brusturoasa și 1500 de refugiați din Muntenia; am căutat și parohia Asău, timp de trei luni și în acest timp am avut și epidemie”⁵. Pe lângă aspectele strict religioase sunt precizate și „suferințele materiale destule din timpul războiului, mizerii destule suportate de enoriași, chiar și casele mele au fost arse toate cu tot ce s-a aflat în ele; am scăpat cu 9 copii numai u sufletul gol, fără haine,

¹ Direcția Județeană Bacău a Arhivelor Naționale, **Fond nr. 414**, Parohia Sfântul Spiridon, Dosar 1/1919, f. 1.

² **Ibidem**, f. 18.

³ **Ibidem**, f. 4.

⁴ **Ibidem**.

⁵ Idem, Dosar 1/20, f. 12.

fără mâncare”⁶.

Tot în corespondența cu forul superior, condusă în acea perioadă de Theodor Zota, preotului paroh i se aduc la cunoștință și alte probleme ce urmau a fi rezolvate: „ajutorarea văduvelor și a orfanilor de război pentru a lucra pământul”⁷, „împroprietărirea preoților cu două loturi de teren de cultură”⁸ și „adoptarea noului calendar și aplicarea lui numai în afacerile civile”⁹.

Alt răspuns al preotului paroh din 25 august 1920 oferă informații despre structura etnică a populației din Comănești, respectiv: „un total de aproximativ 3533 de oameni, din care 3095 de români, 23 de italieni, 53 de unguri și 9 austrieci”¹⁰. Prezența italienilor, ungurilor și a austriecilor este pusă în legătură cu implicarea acestor țări în diferite domenii economice (industria lemnului, extractivă).

O descriere mai amănunțită a Parohiei Comănești este realizată de același preot paroh în anul 1921, ca răspuns la cererea Ministerului Cultelor și Artelor, semnată de O. Goga. Prezentarea urmează un plan stabilit de minister, urmând următoarele elemente: componența parohiei, descrierea geografică, viața morală și socială, slujitorii parohiei.

Iată câteva elemente care alcătuiesc imaginea parohiei Comănești, la începutul secolului al XX-lea.

Parohia era „constituită din trei biserici: cea parohială, cu hramul Sfântului Spiridon din Comănești, una filială din satul Lăloaia cu hramul Sfântului Neculai și a doua filială în satul Șupan cu hramul Intrarea în biserică”¹¹.

Din prezentarea geografică aflăm următoarele: „parohia este situată în comuna Comănești, întinderea ei este de 5 km; vecinătățile ei: la răsărit – râul Urminiș, la apus – pârâul Ciobănuș, la miazăzi – proprietatea domnului N. D. Ghika, iar la miazănoapte – pârâul Troțuș. [...] Distanța în km de la reședința județului Bacău până la parohie este de 56 km”¹².

Clădirile bisericilor sunt descrise astfel: „biserica parohială în stare bună, acoperită cu tablă, cea filială din satul Lăloaia e de lemn, acoperită cu draniță (....), cea filială din satul Șupan este tot de lemn, acoperită cu tablă, reparată de locuitori, în stare bună”¹³.

Despre personalul parohiei aflăm următoarele: „preotul Gheorghe Hanganu, născut pe 22 decembrie 1865, căsătorit la 4 februarie 1890 cu Ecaterina (casnică), 9 copii”¹⁴ și cântăreții bisericești Gheorghe Vartolomeu și Pande Pandelaș, ambii cu școala de cântăreți.

Aspectele prezentate, alături de informațiile referitoare la celelalte biserici din zonă (Lăloaia, Vemești, Leorda)¹⁵, pot completa tabloul vieții religioase din Comănești, subliniindu-se încă o dată rolul important al istoriei locale, în toate componentele ei.

Aspects de la vie religieuse du Comănești Résumé

L’auteur présente quelques aspects de la vie religieuse du Comănești au premières décennies du XXe siècle.

⁶ *Ibidem*, f. 13.

⁷ *Ibidem*, f. 18.

⁸ *Ibidem*, f. 14.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Idem*, Dosar 1/1921, f. 8.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Direcția Județeană Bacău a Arhivelor Naționale, Fond nr. 390 și 396.

Copie
 Monografia Parohiei Comănești
 13
 Deasupra monografiilor parohiei ~~beșicilor~~ din parohia Comănești
 pot arăta pe scurt, ca în timpul războaielor, ~~beșicilor~~ din
 parohiei nu au suferit ~~mult~~ ^{deose} stricăciuni, pentru
 apărute părăsiți din cauza. Cu mănăstirile false, impropii
 murile au fost puțin stricate sau facut reparat
 prin spresile enoriașilor, sau cerut de la Prefectura
 Jud. Arma conform ord. onor. Protecției nr. 1162 din 1918
 și nu au primit nimic, sau erau toate ovinde
 mănăstirilor a cailor în toate în rezonan și sau impropii
 și sau facut slujba religioasă asistând toate vinturile
 și enoriașii sau facut curățenii prin emitere conform
 ord. episcopului nr. 859/915 în spărat sau regulat toate
 ca în timpul normal, numai prin ajutoarele enoriașilor
 lor, neprimind nici în ajutoare din alte părți.
 Superintendenții materiale au avut destule în timpul
 războaielor, mizerii destule au suferit bătăi enoriașii.
 Chiar casele mele au fost arse toate în tot
 ce au fost în ele, au scăpat cu 10 copii numai
 cu suflaturile goale, para-brava para-monedă și
 au plecat fiind evacuați din parohie, mi s-au dat
 haine de preotul W. Popovici din parohia asen
 de mare înbrăcat de la camasa în colo, au
 stat 1. luna de zile evacuați în Comuna scorteni în
 luna oct 1916 și la începutul lui ianuarie au venit
 în parohie stând peste altii, au rămas armata rusă
 peste noi, au suferit multe neajunsuri de la mulți
 țărni ruse, man purtat delicat cu ei alt fel era greu
 și de lucă, gâina, moseuri, vâtel etc cu porța pătând
 prin rugămintă multă. Cât vrea țărni
 Am scos de la militarii ruși mai multe icoane, care
 le aveau în carute și treceau prin parohia mea
 luată de la lăseră dăltă din Comănești, care icoane le
 am în casa puse în una din beșicile mele și pastre
 te. Icoana din Cotapileasna lăseră și amona.
 Icoana din Iliu Ios. H. și Bon. Doty. și ti împărați și
 raela din Cotapileasna partea de sus, și casele în
 restigărea Iliu Ios. Hristos, care e înscrisă la brotură
 stând sub-sura, înscrisă pe față cu hăineta. și în
 fine mai puțin. Cu tiposul inexactitudinilor.

SFÎNTA EPISCOPIE A ROMÂNULUI

No. 1490

EXECUTAT
LA DIRECȚIA JUDEȚEANĂ
BACĂU
A ARHIVELOR NAȚIONALE

SCRISOARE PASTORALĂ *

către iubitul cler și popor din eparhie.

Sfântul Sinod al Bisericii ortodoxe române autocefale din regatul României, a făcut unele îndreptări în calendarul julian, aflător azi în practica sfintei noastre biserici. Motivele, cari au determinat Sfântul Sinod la pasul acesta sînt pe larg înșirate în *Enciclica*, publicată în revista „*Biserica Ortodoxă Română*” din Iulie a. c. pe care revista o primește fie-care preot. Pe pagina ultimă a revistei e imprimat însuși Calendarul îndreptat de pe lunile Octombrie, Noiembrie și Decembrie 1924 cu unele explicațiuni subliniare.

Prin scrisoarea de față am voit, deoparte să vă atrag luarea aminte asupra Enciclicei pastorale, iar de altă parte să vă dau unele lamuriri, scrise pe înțelesul tuturor, asupra calendarului îndreptat. Din cercetarea acestuia ori-ce creștin cu ușurință se poate convinge, că calendarul îndreptat nu este un calendar nou, împrumutat dela vre-o altă biserică străină, ci este vechiul nostru Calendar ortodox, după care de veacuri am prăznuit cele mai însemnate momente din viața Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, după care am cinstit amintirea Prorocilor și a Sfinților Mucenici, după care am ținut posturile, mari și mici, și după care ne-am rugat la diferitele slujbe bisericești pentru mântuirea noastră sufletească.

După socotelile astronomilor, anul așa cum e împărțit pe luni și pe zile în calendarul julian, compus de un învățat păgân înainte de nașterea Mântuitorului, pe vremea consulului roman Iuliu Caesar, și pe care calendar l-au primit Sfinții Părinți la anul 325, în primul sobor ecumenic dela Nicea, este mai lung cu 11 minute și 12 secunde, decât anul solar sau tropic (timpul în care soarele se învârtă odată în jurul osiei sale). Asume Sfinții Părinți în sinodul dela Nicea au stabilit lungimea anului cu 365 zile și 6 ceasuri, de unde tot al patrulea an era cu o zi mai lung, care zi se adăuga la luna lui Faur. Astronomii, adică bărbații învățați, care se ocupă cu mersul planetelor și cu schimbarea anotimpurilor, au constatat, că durata unui an este de 365 zile, 5 ceasuri, 48 minute și 48 secunde, adică cu 11 minute și 12 secunde mai scurt decât anul din calendarul julian, primit de Sfinții Părinți. Această diferență, în 128 ani face o zi, iar dela primul sinod ecumenic până în zilele noastre s'a urcat la 13 zile. Așa spre pildă: Toată lumea știe, că începutul primăverii, când ziua este egală

* Această scrisoare să se citească în toate bisericile din eparhie.